

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра історії та культури української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

Ярослав РЕДЬКВА

2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Риторика

(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Спеціальність 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Навчально-науковий інститут Інститут біології, хімії та біоресурсів

Мова навчання Українська

Чернівці

2025 рік

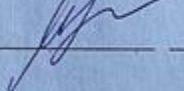
Робоча програма навчальної дисципліни «Риторика» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)».

Розробник: к. філол. н., доц. Івасюта М. І.

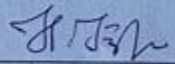
Викладач: к. філол. н., доц. Івасюта М. І.

Погоджено з гарантом ОП Оксана Літвіненко

Погоджено методичною радою Інституту біології, хімії та біоресурсів
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

Голова методичної ради Галина Москалик

Затверджено на засіданні кафедри історії та культури української мови
Протокол № 1 від «26» серпня 2025 року

Завідувач кафедри Наталія КОЛЕСНИК

Схвалено

методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова методичної ради Алла АНТОФІЙЧУК

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: засвоєння основ класичної та сучасної педагогічної риторики, навчання мистецтва створювати з урахуванням комунікативної спрямованості тексти певних жанрів, переважно в усній формі, спрямованих на переконання, вплив, досягнення мети у процесі мовної комунікації вчителя, сприяння практичному оволодінню навичками ораторського мистецтва, культурою вербального та невербального спілкування.

Пререквізити:

Для опанування курсу актуальні знання, здобуті під час вивчення ОК «Українська мова за професійним спрямуванням».

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна «Риторика» спрямована на забезпечення та засвоєння таких *загальних* компетентностей:

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово, уміння вести документацію державною мовою, здатність використовувати знання державної та іноземної мови в освітній діяльності.

ЗК08. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, здатність генерувати нові ідеї.

ЗК10. Комунікативні навички, міжособистісна компетентність: вміння взаємодіяти з іншими людьми, організувати комунікацію учнів, працювати в команді зі своїми колегами, поєднувати в освітньому процесі учнів, їх батьків, вчителів, адміністрацію, створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, здатність аналізувати складні ситуації, що стосуються освітнього процесу і розвитку в особливих контекстах.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни студент має набути таких *програмних результатів навчання*:

ПРО1. Володіє знаннями з основ філософії, історії і культури України, що сприяють соціалізації особистості, розвитку її загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, сприйняттю етичних цінностей.

ПРО17. Володіє навичками працювати самостійно або в команді, вміє отримати результат в рамках обмеженого часу з урахуванням професійної сумлінності та унеможливлення плагіату. Володіє іноземною мовою, включаючи спеціальну термінологію, для пошуку інформації.

ПРО18. Здатний вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції. Володіє прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміє проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.

У результаті навчання студент набуває таких **соціальних навичок**:
 уміння презентувати себе й поводитися в колективі; уміння презентувати інших людей; уміння керувати своїм голосом та емоціями; уміння робити, приймати компліменти й реагувати на критику; уміння працювати в команді; уміння взаємодіяти з людьми і вести переговори.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО РОЗПОДІЛ ГОДИН

Назва навчальної дисципліни <u>Риторика</u>													
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	3	6	3	90	2	-	30	-	-	-	60	-	Залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми практичних занять	Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти риторики													
Тема 1. Риторика як наука ефективної комунікації, запорука лідерства і професійного успіху вчителя.	6	-	4	-	-	2								
Тема 2. Історія світової риторики. Антична риторика. Становлення й розвиток української	6	-	2	-	-	4								

риторики.													
Тема 3. Історична обумовленість зміни риторичного ідеалу. Риторичний аспект формування ідеалу сучасного вчителя.	6	-	2	-	-	4							
Тема 4. Система 7 законів риторики і застосування їх для вдосконалення педагогічної майстерності.	8	-	4			4							
Разом за ЗМ 1	26	-	12	-	-	14							
Теми практичних занять	Змістовий модуль 2. Основи практичної риторики												
	14	2	4	-	-	6							
Тема 5. Технічні показники і засоби логіко-емоційної виразності мовлення вчителя.	8	-	2	-	-	6							
Тема 6. Основні роди, види і жанри красномовства. Монологічне красномовство в освітній діяльності.	10	-	2	-	-	8							
Тема 7. Підготовка промови та умови успішного її виголошення.	14	-	4	-	-	10							
Тема 8. Діалогічне (еристичне) красномовство: види, правила і культура ведення діалогу в учительській практиці.	12	-	4	-	-	8							
Тема 9. Психологічні основи ораторського мистецтва та їх застосування в учительській практиці	12	-	4	-	-	8							

Тема 10. Прийоми чорної риторики. Способи запобігання маніпулятивним методам чорної риторики.	8	-	2	-	-	6						
Разом за ЗМ 2	64	-	18	-	-	46						
Усього годин	90	-	30	-	-	60						

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ПЕРЕЛІКОМ ПИТАНЬ

№	Назва теми
	<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти риторики</i>
1.1.	<p>Риторика як наука ефективної комунікації, запорука лідерства і професійного успіху вчителя. <i>Вид роботи: усні відповіді, самопрезентація.</i> ПЛАН Роль ораторського мистецтва в житті людини (приватному й професійному). Риторика й ораторське мистецтво. Місце риторики серед інших наук.</p>
1.2.	<p>Історія світової риторики. Антична риторика. Становлення й розвиток української риторики. <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних завдань.</i> ПЛАН Риторика Стародавньої Греції. Риторика Стародавнього Риму. Християнське красномовство. Неориторика. Становлення української риторики. Зародження української риторики. Епоха Київської Русі – важливий етап ораторського мистецтва в Україні. Ораторське мистецтво в Україні XIV – XVI ст. Українська риторична спадщина XVII – початку XVIII ст. Риторика в Україні XVIII – початку XX ст. Відродження українського риторичного вчення на початку XX ст.</p>
1.3.	<p>Історична обумовленість зміни риторичного ідеалу. Риторичний аспект формування ідеалу сучасного вчителя. <i>Вид роботи: усні відповіді, есе.</i> ПЛАН</p>

	<p>Поняття риторичного ідеалу. Роль риторичного ідеалу в освітньому процесі. Типи риторичного ідеалу. Професіограма сучасного оратора.</p>
1.4.	<p>Система 7 законів риторики і застосування їх для вдосконалення педагогічної майстерності. <i>Вид роботи: усні відповіді, тести.</i> ПЛАН Концептуальний закон. Закон моделювання аудиторії. Стратегічний закон. Тактичний закон. Вимоги мовленнєвого закону до оратора. Закон ефективної комунікації. Системно-аналітичний закон.</p>
	<p>Змістовий модуль 2. Основи практичної риторики</p>
2.1.	<p>Технічні показники і засоби логіко-емоційної виразності мовлення вчителя. <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних вправ для вдосконалення дикції, виразне читання текстів.</i> ПЛАН Теоретичні й практичні аспекти техніки виразного читання / мовлення. Особливості техніки мовлення під час проведення навчальних занять. Інтоніяція як важливий складник культури мовлення вчителя. Логічна виразність мовлення.</p>
2.2.	<p>Основні роди, види і жанри красномовства. Монологічне красномовство в освітній діяльності <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних завдань.</i> ПЛАН Сучасна класифікація родів, видів і жанрів ораторського мистецтва. Академічне красномовство. Політичне красномовство. Дипломатичне красномовство. Судове красномовство. Військове красномовство. Соціально-побутове красномовство. Церковно-богословське красномовство. Типи ораторських промов.</p>
2.3.	<p>Підготовка промови та умови успішного її виголошення. <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних завдань, публічний виступ.</i> ПЛАН Етапи творчої діяльності ритора та зміст поняття «концепція публічного виступу».</p>

	Культура мовлення оратора: комунікативні ознаки, мовні норми української мови.
2.4.	Діалогічне (еристичне) красномовство: види, правила і культура ведення діалогу в учительській практиці. <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних завдань.</i> ПЛАН Риси полемічного стилю, полемічні правила й прийоми, зміст і функції алгоритмічного припису для учасників дискусії. Етика й етикет полеміста. Ознаки ораторського таланту і риси індивідуальності в полемічному мистецтві.
2.5.	Психологічні основи ораторського мистецтва та їх застосування в учительській практиці. <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних завдань.</i> ПЛАН Чинники прихильного ставлення до мовця. Риторична харизма. Поняття аудиторного шоку та способи його подолання. Проблема маломовності і балакучості. Форми комунікації людини в колективі.
2.6.	Прийоми чорної риторики. Способи запобігання маніпулятивним методам чорної риторики <i>Вид роботи: усні відповіді, виконання практичних завдань, тести.</i> ПЛАН Поняття «чорна риторика». Прийоми та правила «чорної риторики». Поняття про маніпулювання. Коректні і некоректні прийоми впливу на супротивника. Прийоми мовного маніпулювання. Тактичні прийоми маніпулювання. Нейролінгвістичне програмування і психологічні прийоми маніпулювання. Невербальні прийоми маніпулювання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота здобувачів освіти під час вивчення освітнього компонента «Риторика» складається з різних видів:

- 1) підготовка до аудиторних (практичних занять);
- 2) поглиблене опрацювання тем освітнього компонента згідно з навчально-тематичним планом;
- 3) підготовка до всіх видів контрольних випробувань (самостійні роботи, залік);
- 4) пошуково-аналітична робота, зокрема виконання творчих письмових робіт (творчі письмові завдання, есе тощо); виконання

індивідуальних та колективних творчих робіт у вигляді електронних матеріалів (презентації, відеоролики тощо); робота над першоджерелами (книги, статті).

№ теми	Зміст завдання
1.1.	Красномовство – мистецтво і наука керувати розумом та зворушувати серцем. Стратегії і техніки самопрезентації вчителя. <i>Підготувати усну самопрезентацію.</i>
1.2.	На матеріалі аналізу історії становлення риторики як науки і мистецтва красномовства <i>написати есе</i> про відомого оратора минулого чи сучасності.
1.3.	<i>Опрацювати статтю</i> Н. Голуб «Етапи формування риторичного ідеалу» (http://eprints.zu.edu.ua/2663/1/08gnbfri.pdf) <i>і проаналізувати складники ідеалу сучасного вчителя-оратора.</i>
1.4.	<i>Проілюструвати</i> на конкретних прикладах застосування в діяльності вчителя двох на вибір законів риторики.
2.1.	<i>Підготувати й виразно прочитати текст</i> (прозовий або поетичний).
2.2.	<i>Проаналізувати одну із промов</i> сучасного громадсько-культурного діяча, педагога, науковця тощо.
2.3.	<i>Підготувати промову</i> (тема – на вибір студента/-тки).
2.4.	<i>Підібрати п'ять аргументів різних типів</i> до запропонованої ситуації.
2.5.	<i>Підготуватися до усної відповіді з таких питань:</i> Проблема аудиторного шоку та прийоми її подолання. Особливості взаємодії промовця (лектора, науковця) з аудиторією. Гумор як складник красномовства. Поняття харизми. Невербальні складники невербального іміджу вчителя як показник його професійно-педагогічної культури та запорука ефективної діяльності. Міміка і жестикуляція як способи впливу на аудиторію.
2.6.	<i>Підготуватися до самостійної роботи / тестів.</i>

Контроль виконання та оцінювання завдань, винесених на самостійне опрацювання, проводимо в процесі вивчення тем кожного змістового модуля.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У роботі використовуємо словесні, наочні та практичні методи навчання, зокрема: лекцію, пояснення, розповідь, бесіду, спостереження, ілюстрацію, демонстрацію, практичні завдання і вправи; активно застосовуємо ділові ігри, дискусії і диспути, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості (метод цікавих аналогій, ефект дивування, зіставлення наукових і життєвих (побутових) пояснень явища тощо).

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль навчальних досягнень здобувачів освіти й оцінювання проводимо у формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюємо на кожному практичному занятті.

Рівень знань, умінь та навичок студентів оцінюємо з урахуванням таких критеріїв:

- ✓ уміння оперувати термінологією курсу;
- ✓ ступінь володіння навичками створювати усні і письмові тексти різних жанрів відповідно до ситуації комунікації;
- ✓ ступінь володіння орфографічними, лексичними, морфологічними, синтаксичними нормами сучасної української літературної мови;
- ✓ уміння працювати з навчальною та навчально-методичною літературою;
- ✓ вчасність виконання завдань;
- ✓ дотримання принципів академічної доброчесності (відсутність плагіату в творчих письмових роботах).

У процесі вивчення дисципліни використовуємо такі *методи поточного контролю*:

- ✓ усні (фронтальне опитування, вибіркове опитування, презентації, промови, дискусії);
- ✓ письмові (самостійні роботи, есе);
- ✓ тести.

Форма підсумкового контролю – *залік*.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
ЗМ 1				ЗМ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
5	5	10	10	5	3	10	5	4	3		

Критерії підсумкового оцінювання

Зараховано / 90 –100 балів / А

Студент виконав усі обов'язкові завдання; демонструє ґрунтовні знання з історії риторики, зокрема, основних етапів її розвитку, конкретних пам'яток ораторського мистецтва; розуміє і вміє аналізувати основні тенденції світового культурно-історичного процесу, еволюції мовленнєвої культури людства з найдавніших часів до сьогодення; знає наріжні проблеми сучасної риторики та їхній характер у педагогічній практиці; правильно обґрунтовує наукові положення конкретними фактами, знанням пам'яток духовної культури, літератури, ораторського мистецтва тощо; послідовно викладає матеріал з

висновками в кінці відповіді; вільно володіє нормами сучасної української літературної мови. Можливі 1-3 неточності у викладі матеріалу, які не впливають на правильні висновки, отриманий високий результат.

Зараховано / 80–89 балів / В

Студент виконав усі обов'язкові завдання; може правильно окреслити основний зміст матеріалу відповідно до визначеного завдання; вміє виділяти головні етапи та чинники історико-культурного розвитку мовленнєвої культури людства з найдавніших часів до сьогодення; має ґрунтовні знання з історії риторики; знає проблеми риторики та висвітлення їх у науковій літературі; послідовно викладає матеріал; вільно володіє нормами сучасної української мови. Допускає 1-2 неточності у використанні понятійного матеріалу, незначні огріхи в узагальненнях та висновках, які не впливають на загальний добрий рівень виконаного завдання.

Зараховано / 70–79 балів / С

Студент виконав усі обов'язкові завдання; вміє виокремлювати головні етапи та чинники розвитку мовленнєвої культури людства з найдавніших часів до сьогодення; має ґрунтовні знання з історії риторики; послідовно викладає матеріал; вільно володіє нормами сучасної української мови. Допускає 1-2 неточності у використанні понятійного матеріалу, незначні огріхи в узагальненнях та висновках, які не впливають на загальний добрий рівень виконаного завдання.

Зараховано / 60–69 балів / D

Студент виконав 70 % обов'язкових завдань; зміст матеріалу викладено частково, з недотриманням в окремих випадках послідовності; поверхово застосовує теоретичні знання для розв'язання практичної проблеми; часткові знання фактичного матеріалу з риторики; помилки в поясненні понять; недостатнє володіння нормами сучасної української мови.

Зараховано / 50–59 балів / E

Студент виконав 50% обов'язкових завдань; зміст матеріалу викладено частково; поверхово застосовує теоретичні знання для розв'язання практичної проблеми; часткові знання фактичного матеріалу; помилки в поясненні понять; недостатнє володіння нормами сучасної української мови.

Незараховано / 35–49 балів / FX

Студент виконав менше 50 % обов'язкових завдань; не вміє розкрити основний зміст завдання; не здатний будувати висловлювання; не має навичок мовленнєвої культури; обмежено володіє нормами сучасної української літературної мови.

Незараховано / 0– 34 балів / F

Студент виконав менше 20 % обов'язкових завдань; не вміє розкрити основний зміст завдання; не може обґрунтувати висновки; не має навичок мовленнєвої культури; слабо володіє нормами сучасної української літературної мови.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100- бальна шкала	Оцінка національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Зараховано	A	відмінно
80-89		B	дуже добре
70-79		C	добре
60-69		D	задовільно
50-59		E	достатньо
35-49	Незараховано	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

1-34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання
------	--	---	---

Перелік питань для самоконтролю навчальних досягнень студента

1. Дайте визначення риторики як науки.
2. Розкрийте зміст понять „красномовство”, „оратор”, „ритор”.
3. Розкрийте модель ораторської діяльності за Арістотелем.
4. Охарактеризуйте категорію риторики “етос”.
5. Охарактеризуйте категорію риторики “пафос”.
6. Охарактеризуйте категорію риторики “логос”.
7. Чим різняться риторика і софістика?
8. Назвіть здобутки античної риторики та опишіть їхнє значення для педагогічної роботи.
9. У чому полягає специфіка риторики Середньовіччя?
10. Що таке неориторика? Назвіть її напрями.
11. Опишіть основні проблеми становлення української риторики.
12. Розкажіть про славетних українських риторів-педагогів (І. Гізель, Л. Баранович, Й. Галятівський, С. Яворський).
13. Проаналізуйте проблеми відродження і розвитку українського риторичного вчення у ХХ – на початку ХХІ ст.
14. Розкрийте причини інфляції слова, мовленнєвої агресії, риторичної кризи в кінці ХХ ст.
15. Які риторичні школи ви знаєте? Чим вони відрізняються?
16. Яким ви уявляєте ідеального оратора-педагога?
17. Якими вміннями, навичками, знаннями повинен володіти оратор-педагог?
18. Чи маєте ви індивідуальний ораторський стиль? Розкрийте, будь ласка, деякі ваші творчі знахідки.
19. Охарактеризуйте національні особливості спілкування.
20. Назвіть і проаналізуйте основні форми та види ораторського монологу. Які з них безпосередньо стосуються діяльності вчителя?
21. Який рід і вид красномовства ви найчастіше будете використовуватимете у своїй професійній діяльності?
22. Назвіть основні етапи публічного мовлення.
23. Що ви розумієте під поняттями “задум промови”, “тема”, “підтема”, “мікротема”. Назвіть основні вимоги до назви теми.
24. Навіщо ораторові визначати загальну цільову установку промови: інформувати, надихати, переконати, закликати до дій.
25. Охарактеризуйте три основні функції вступу: привернути увагу слухачів, налаштувати аудиторію на позитивне сприйняття промови, підготувати ґрунт для розробки теми.
26. Які види зачинів ви знаєте? З якою метою оратор використовує зачин?
27. Назвіть основні форми викладу матеріалу в основній частині.

28. Якій композиційній будові промови ви надаєте перевагу? Чому?
29. Охарактеризуйте типи доцільного фіналу промови: підсумкового, типологічного і апелювального.
30. Сформулюйте та охарактеризуйте концептуальний закон риторики.
31. Сформулюйте та охарактеризуйте закон моделювання аудиторії.
32. Сформулюйте та охарактеризуйте стратегічний закон риторики.
33. Сформулюйте та охарактеризуйте тактичний закон риторики.
34. Сформулюйте та охарактеризуйте мовленнєвий закон риторики.
35. Сформулюйте та охарактеризуйте закон ефективної комунікації.
36. Сформулюйте та охарактеризуйте системно-аналітичний закон риторики.
37. Назвіть і дайте характеристику вагомим (достовірним, переконливим) аргументам. Некоректні аргументи.
38. Чи вмієте ви нейтралізувати логічні маніпуляції у спілкуванні?
39. Назвіть основні норми культури української мови.
40. Якими прийомами увиразнення усного слова ви володієте?
41. Які вимоги мовленнєвого етикету ви знаєте?
42. Чи вмієте ви долати ораторський шок?
43. Які етичні засади забезпечують успішне взаєморозуміння оратора й аудиторії?
44. Назвіть та охарактеризуйте прийоми активізації уваги слухачів.
45. Назвіть та охарактеризуйте прийоми формування позитивних емоцій у слухачів.
46. Які ви знаєте риторичні тропи? Наведіть приклади.
47. Які ви знаєте риторичні фігури? Наведіть приклади.
48. У чому полягає психологія успіху та ефективного спілкування?
49. Якими невербальними засобами спілкування ви володієте?
50. Розкажіть, як нейтралізувати прийоми некоректного маніпулювання співрозмовника.

Перелік питань для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Роль ораторського мистецтва в житті людини.
2. Поняття риторики, риторичний ідеал, риторична особистість.
3. Предмет риторики.
4. Основні розділи теоретичної риторики.
5. Риторика як наука. Взаємозв'язок її з іншими науками.
6. Статус і своєрідність сучасної риторики.
7. Риторика Стародавньої Греції.
8. Риторика Стародавнього Риму.
9. Християнське красномовство.
10. Неориторика.
11. Зародження української риторики.

12. Епоха Київської Русі – важливий етап ораторського мистецтва в Україні.
13. Ораторське мистецтво в Україні XIV – XVI ст.
14. Українська риторична спадщина XVII – початку XVIII ст.
15. Риторика в Україні XVIII – початку XX ст.
16. Відродження українського риторичного вчення на початку XX ст.
17. Академічне красномовство (його структура і мовні ознаки)
18. Політичне красномовство (його структура і мовні ознаки)
19. Дипломатичне красномовство, його мовні ознаки
20. Судове красномовство.
21. Військове красномовство.
22. Соціально-побутове красномовство.
23. Церковно-богословське красномовство (гомілетика).
24. Типи ораторських промов.
25. Завдання публічного мовлення. Види та жанри публічного мовлення.
26. Сучасний етикет публічного мовлення.
27. Концептуальний закон.
28. Закон моделювання аудиторії.
29. Стратегічний закон.
30. Тактичний закон.
31. Закон ефективної комунікації.
32. Системно-аналітичний закон.
33. Вимоги мовленнєвого закону до оратора.
34. Етапи творчої діяльності ритор.
35. Сутність тези, аргументу, способу доведення та вимоги до них.
36. Види аргументів, система риторичних методів аргументування та сфери їх застосування.
37. Засоби мовної виразності та складники багатомірного поняття техніки мовлення.
38. Техніка виразного читання: дихання, голос, дикція.
39. Риторична харизма.
40. Поняття аудиторного шоку та способи його подолання.
41. Форми комунікації людини в колективі.
42. Способи подолання психологічного бар'єру оратора, засоби активізації уваги слухачів та інші запоруки успішного виголошення промови.
43. Гумор як складник красномовства.
44. Роль невербальних засобів комунікації для публічного мовлення.
45. Культура сприймання публічного виступу та ефективного слухання. Мистецтво ставити запитання.
46. Діалогічне красномовство. Еристика (дебати, полеміка, диспут)
47. Риси полемічного стилю, полемічні правила й прийоми, зміст і функції алгоритмічного припису для учасників дискусії.
48. Етика й етикет полеміста.
49. Ознаки ораторського таланту і риси індивідуальності в полемічному мистецтві.

50. Поняття «чорна риторика». Прийоми та правила «чорної риторики».
51. Поняття про маніпулювання. Коректні і некоректні прийоми впливу на супротивника.
52. Прийоми мовного маніпулювання.
53. Тактичні прийоми маніпулювання.
54. Нейролінгвістичне програмування і психологічні прийоми маніпулювання.
55. Невербальні прийоми маніпулювання.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» (https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу. Згідно з рішенням кафедри студентам можуть бути зараховані бали за наявності сертифіката про проходження курсів, тренінгів, вебінарів, які відповідають тематиці освітнього компонента (2-3 бали); за участь у наукових і виховних заходах кафедри, дотичних до тематики курсу (2 бали).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Герман В. В. Риторична культура вчителя в академічному просторі : навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 190 с.
2. Голубчик Н., Кучерук О., Горошкіна О. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика. Київ : КНТ, 2018. 258 с.
3. Кацавець Р. Ораторське мистецтво : підручник. Вид. 3-тє, допов. Київ : Алерта, 2021. 250 с.
4. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с.
5. Онуфрієнко Г.С. Риторика : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 625 с.
6. Риторичний практикум : навч. посіб. / за ред. З. Й. Куньч. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 212 с.

Допоміжна

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 284 с.
2. Борг Джеймс. Мистецтво говорити: таємниці ефективного спілкування. Харків : Ранок, 2020. 304 с.

3. Гаценко І. О., Крук О. І. Риторика як важливий складник професійної підготовки студентів // Закарпатські філологічні студії. 2021. Вип. 19(1). С. 15–20.
4. Герман В. В. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. С. 64-67.
5. Голоюх Л. В. Новітня риторика: прийоми і стратегії : [навч. посібник]. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 200 с.
6. Івасюта М. Надія Бабич як теоретик, практик і популяризатор риторичного мистецтва. *Берегиня слова : збірник тез, доповідей наукових читань, присвячених 80-літтю професора Надії Бабич*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 116 с. С. 45–49.
7. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. Київ : КМ-Букс, 2024. 256 с.
8. Нікітіна А.В., Барилова Г.К., Кравченко М.В. Риторика : навчальний посібник. Старобільськ, 2021. 99 с.
9. Піз А., Піз Б. Мова жестів. Київ : КМ-Букс, 2017. 416 с.
10. Сагач Г. М. Риторика. Київ : Ін Юре, 2000. 567 с.
11. Сторожук С. В., Гоян І. М., Матвієнко І. С. Риторика софістів або «старі» методи вирішення «нових» світоглядних протистоянь // *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. Вип. 28. С. 27–32.
12. Усна й письмова комунікація та риторика в професійній діяльності вчителя : навч. посіб. / уклад. : Н. С. Безгодова, Л. Л. Колесникова. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава, 2023. 214 с.
13. Шинкарук В.Д., Теслюк В.М. Основи риторики : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2021. 320 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека. Підручники онлайн
<http://www.textbooks.net.ua/content/category/28/39/34;>
2. <https://www.youtube.com>

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Викладання курсу «Риторика», контроль й оцінювання знань і вмінь студентів спрямовані на дотримання вимог академічної доброчесності (Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>), Положення про виявлення та запобігання плагіату в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf).

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентів/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.